

Energideklaration av kulturhistoriskt värdefulla byggnader

Av Arne Öster

2008-05-06

Det finns en stor och outnyttjad potential för energieffektivisering i kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Det krävs särskild kompetens för att undvika felaktiga analyser och åtgärder som kan leda till förvanskning och fuktproblem.

Boverkets föreskrifter om Energideklaration gör det möjligt att undanta vissa särskilt värdefulla byggnader, till exempel byggnadsminnen, från kravet om energideklaration. I de flesta kulturbyggnader finns en stor potential för energisparande. Förutsatt att

energideklaranten har rätt kunskap kan åtgärderna genomföras utan man på något vis hotar byggnadens värden.

– Det finns inget motsatsförhållande mellan energieffektivisering och god byggnadsvård utan energisparande är en förutsättning för att på sikt kunna bevara våra kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Om byggnaderna inte kan användas på grund av att uppvärmningen blir för dyr så innebär det början på ett förfall, förklarar Tor Broström på Energibyran, ett konsultföretag inom energiområdet med huvudkontor i Visby.

Specialistkompetens

Tor Broström är teknologie doktor och lektor i energiteknik vid Högskolan på Gotland. Han är en av de ledande experterna i landet på uppvärmning och energieffektivisering i kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Förfarandet vid energideklaration är i grund och botten generellt och gäller alla slags hus. Det som skiljer kulturhistoriskt värdefulla hus från resten av byggnadsbeståndet är naturligtvis kulturvärdena, som ska skyddas, men också att det finns äldre konstruktioner och

material vilka gör att kunskaper och erfarenheter från "vanliga" hus inte räcker för att förstå problemen och föreslå lösningar.

Förvanskning innebär att en åtgärd förändrar eller förstör byggnadens kulturvärden. Det enda vi vet med säkerhet om förvanskning som juridiskt begrepp är att det är förbjudet enligt Plan- och bygglagen. Som typiska exempel på förvanskning brukar man ta upp tilläggsisolering av fasader och byte av fönster som utfördes under 1970-talets energisparkampanjer. Invändigt kan tilläggsisolering och tillkommande installationer ha en negativ inverkan på byggnadens kulturvärden. En förutsättning för att förhindra förvanskning är att vi kan identifiera och förklara en byggnads kulturvärden för alla inblandade. Väsentligt är att skilja på reversibla och icke reversibla åtgärder. Om våra barn och barnbarn senare dömer ut våra åtgärder kan byggnaden återställas i sitt ursprungliga skick så länge åtgärderna är reversibla. Det borde kunna ge utrymme för en viss djärvhet idag.

Fuktskador är det andra riskområdet

Åtgärder för energieffektivisering påverkar inne-klimatet och byggnadens fuktbalans med risk för skador på byggnaden och dess inventarier. En sänkt inomhustemperatur ger högre relativ fuktighet och sämre självdragsventilation med ökad risk för mögel, röta, insektsangrepp mm. Felaktigt utförda åtgärder för tätning och isolering kan ge fuktskador i byggnaden. Det kan vara nog så svårt att sätta sig in hur det enskilda huset fungerar, men överlag finns det både kunskap och praktisk erfarenhet om hur man kan förhindra fuktskador. Samtidigt måste vi också inse att vi ännu inte löst alla problem, den pågående diskussionen om krypgrunder och ventilation av vindar är ett exempel på detta.

– Farhågor inför de ovannämnda riskerna gör att man i alltför många fall avstår från att förverkliga den potential för energisparande som finns i äldre och värdefulla byggnader. Det finns, både från den antikvariska och den tekniska sidan, en tveksamhet inför hur man ska jobba med energifrågorna, säger Tor Broström, som sedan 15 år tillbaka har arbetat som forskare och konsult med inriktning mot uppvärmning, klimatstyrning och energieffektivisering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.